

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری / گروه نقاشی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: نقاشی

عنوان:

بررسی نقاشی در دوران خلافت فاطمی

(از منظر: کاربرد، تکنیک، سبک و جایگاه نقاشی در میان سایر هنرها - ارتباط هنرمند، جامعه، دولت و اقتصاد با آثار نقاشی - مطالعه تطبیقی هنر نقاشی فاطمی با دولت های همسایه: عباسیان، امویان و بیزانس و اثر آن بر هنر آیندگان)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر حبیب الله صادقی

استاد مشاور:

جناب آقای محمدرضا فیروزه ای

پژوهشگر:

امیرنیما الهی

تابستان ۱۳۹۱

تعهد نامه اصالت پای‌ان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب امیر نی‌ما الهی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۸۶۲۰ در رشته نقاشی که در تاریخ ۱۳۹۱/۴/۶ از پای‌ان نامه خود تحت عنوان: بررسی نقاشی در دوران خلافت فاطمی (از منظر: کاربرد، تکنیک، سبک و جای‌گاه نقاشی در می‌ان سالی‌ر هنرها - ارتباط هنرمند، جامعه، دولت و اقتصاد با آثار نقاشی - مطالعه تطبیقی هنر نقاشی فاطمی با دولت های همسایه: عباسی‌ان، اموی‌ان و بی‌زانس و اثر آن بر هنر آ‌ی‌ندگان) با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدی‌نوسی‌له متعهد می‌شوم:

- ۱- این پای‌ان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دی‌گران (اعم از پای‌ان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سالی‌ر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پای‌ان نامه قبلاً برای دری‌افت هی‌چ مدرک تحصیلی هم سطح، پای‌ی‌ن تری‌ا بالاتر) در سالی‌ر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیلی‌ل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پای‌ان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمی‌م.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیری‌م و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هی‌چگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۴/۶

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای امیر نیما الهی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸ به حروف هیجده و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خدایان و ائمه و این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه‌ایست جایگاه دانشگاه در امتحان فریبک و تمدن بشری، ما دانشجویان و اعضاء هیات علمی و امدادی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می‌گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت‌های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از حرکت‌های غیر خیر خدای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه‌ای غیر علمی می‌آیند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت‌های جانب‌داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و ارائه‌ی نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم‌ها و حرمت‌ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب‌داری از حرکت‌های حرمت‌کنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات همکاران، افراد، سازمان‌ها و کشور و کلیه افراد و نهادی مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت‌جویی: تلاش در راستای پی‌جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت‌های پنهان‌سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت‌مندی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشرو و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

بہ یاد

دوست بسیار عزیز و سحر مند

محبوب و قاسمی

کہ یادش ہمیشہ با من است.

شکر و قدردانی

باسپاس فراوان از اساتید گرامی

جناب آقای دکتر حبیب الله صادقی (استاد محترم راهنما)

جناب آقای محمد رضا فیروزه ای (استاد محترم مشاور)

جناب آقای رایین مهدی نژاد (مدیر محترم گروه)

و نیز پدرم

آقای امیر سعید الهی

که در تدوین پایان نامه راهنمایم بودند.

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری

XX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کدشناسایی	پایان	نامه:
		۱۰۱۶۰۱۱۱۸۹۲۰۱۸		
<p>عنوان پایان نامه: بررسی نقاشی در دوران خلافت فاطمی (از منظر: کاربرد، تکتیک، سبک و جایگاه نقاشی در میان سایر هنرها - ارتباط هنرمند، جامعه، دولت و اقتصاد با آثار نقاشی - مطالعه تطبیقی هنر نقاشی فاطمی با دولت های همسایه: عباسیان، امویان و بیزانس و اثر آن بر هنر آیندگان)</p>				
نام و نام خانوادگی دانشجو: امیر نیما الهی		تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۲/۷		
شماره دانشجویی: ۸۸۰۸۳۸۶۲۰		تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۱/۴/۶		
رشته تحصیلی: نقاشی				
استاد راهنما: آقای دکتر حبیب الله صادقی				
استاد مشاور: آقای محمد رضا فیروزه ای				
چکیده:				
<p>خلافت شیعی فاطمی پیش از دو قرن و نیم (۲۹۷-۵۶۷ ق / ۹۰۹-۱۱۷۱م) بر بخش وسیعی از جهان سایه افکنده بود که شامل شمال آفریقا، شرق دریای مدیترانه، بخش هایی از جنوب اروپا، شبه جزیره عربستان و بخشهایی از شبه قاره هند می شد. با وجود اثرپذیری از هنر نقاشی پیشینیان و همسایگان، فاطمیان توانستند استقلال نسبی خود را در سبک و شیوه های هنر نقاشی حفظ کنند، شکوفایی بازنمایی فیگوراتیو، مهمترین ویژگی نقاشی در دوران فاطمیان است که نمونه های آن بر روی سفال، کاغذ و دیوار به چشم می خورد.</p> <p>ریشه یابی الگوهای هنر نقاشی فاطمی، معرفی سبک ها و شیوه های اجرا در آن دوره و تحلیل ساختاری و مفهومی نقاشی ها، از اهداف اصلی این پایان نامه اند.</p> <p>این پژوهش به روش کتابخانه ای و با رویکرد تاریخی - تحلیلی انجام شده است.</p> <p>ظهور شیوه های نو در نقاشی فاطمی، تغیری در الگوهای نقاشی از موضوعات درباری به موضوعات اجتماعی و روزانه و رشد ذوق فردی هنرمند نقاش در دوران فاطمی، از مهمترین نتایج این پایان نامه اند.</p>				

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا

مناسب نیست

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات

..... ۱	طرح
	۱-۱ بیان
..... ۲	مسئله
	۲-۱ هدفهای
..... ۲	تحقیق
	۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب
	آن..... ۳
..... ۵	۴-۱ سوالات و فرضیه های تحقیق
	۱-۴-۱ سوالات
..... ۵	تحقیق
	۲-۴-۱ فرضیه های
..... ۵	تحقیق
	۵-۱ مدل
..... ۵	تحقیق
	۱-۵-۱ پی‌شینه
..... ۶	تحقیق
	۲-۵-۱ چهارچوب نظری
..... ۶	تحقیق
..... ۶	۳-۵-۱ استراتژی پژوهش

۱-۶ واژه های

کلیدی.....۶

۱-۷ روش

تحقیق.....۶

۱-۸ قلمرو

تحقیق.....۷

۱-۹ جامعه و حجم نمونه.....۷

۱-۱۰ محدودیت ها و مشکلات

تحقیق.....۷

فصل دوم: درآمدی بر تاریخ

فاطمیان.....۹

مقدمه.....۱۰

۱-۲ از آغاز جنبش تا سروری بر شمال

آفریقا.....۱۶

۲-۲ از فتح مصر تا «ایام شدت

عظمی».....۲۴

صفحه

عنوان

۲-۳ روی کار آمدن وزی ران قدرتمند و پایان

کار.....۳۲

۳۸..... فصل سوم: هنر فاطمی و شیوه های نقاشی

مقدمه.....۳۹

۱-۳ انقلاب هنری.....۳۹

۳-۱-۱ شی‌شده و

بلور..... ۴۰

۳-۱-۲ کنده کاری بر روی چوب..... ۴۱

۳-۱-۳ عاج کاری..... ۴۱

۳-۱-۴ برنزکاری..... ۴۱

۳-۱-۵ نساجی..... ۴۲

۳-۱-۶

موسی‌قی..... ۴۲

۳-۱-۷ نمای‌ش‌سایه

بازی..... ۴۲

۳-۲ زمی‌نه‌های‌شکوفای‌ی‌هنر

فاطمی‌ان..... ۴۳

۳-۲-۱

سی‌اسی..... ۴۳

۳-۲-۲ مذهبی..... ۴۴

۳-۲-۳ اقتصادی..... ۴۵

۳-۲-۴

جغرافی‌ای..... ۴۷

۳-۳ مفهوم و پی‌شینه

نقاشی..... ۴۸

۳-۴ نقاشی و کوزه‌گری..... ۵۴

۳-۴-۱ نقاشی‌ها..... ۵۶

۲-۴-۳ روند

تولی د..... ۷۳

۳-۴-۳ شیوه های اجرا

..... ۷۵

عنوان
صفحه

..... ۷۷ ۴-۴-۳ کاربرد

۵-۳ نقاشی بر پوست، پاپیروس و

کاغذ..... ۷۸

..... ۸۰ ۱-۵-۳ نقاشی ها

۲-۵-۳ روند

تولی د..... ۹۷

۳-۵-۳ شیوه های

اجرا..... ۹۷

..... ۱۰۲ ۴-۵-۳ کاربرد

..... ۱۰۲ ۶-۳ نقاشی و معماری

..... ۱۰۴ ۱-۶-۳ نقاشی ها

۲-۶-۳ روند

تولی د..... ۱۱۶

۳-۶-۳ شیوه های

اجرا..... ۱۱۶

..... ۱۱۷ ۴-۶-۳ کاربرد

۷-۳ موارد

دی‌گر..... ۱۱۸

فصل چهارم: تحلیل ابعاد گوناگون نقاشی در دوران خلافت فاطمی..... ۱۲۰

مقدمه..... ۱۲۱

۱-۴ اثر هنری، هنرمند و جامعه..... ۱۲۱

۲-۴ از معنا و مفهوم تاریشه و

ساختار..... ۱۲۴

۳-۴ ویژگی های بصری نقاشی های

فاطمی..... ۱۳۶

۴-۴ میراث نقاشی فاطمی‌ان

..... ۱۳۸

فصل پنجم: نتیجه گیری و

پی‌شنهاها..... ۱۵۰

مقدمه..... ۱۵۱

۱-۵ نتیجه

گیری..... ۱۵۱

صفحه

عنوان

۲-۵

پی‌شنهاها..... ۱۵۳

۱-۲-۵ پی‌شنهاهای حاصل

تحقیق..... ۱۵۳

۲-۲-۵ پی‌شنه‌های

جانبی..... ۱۵۴

۳-۲-۵ پی‌شنه‌ها برای محققین

بعدی..... ۱۵۴

فهرست منابع..... ۱۵۵

منابع فارسی..... ۱۵۵

منابع

لاتین..... ۱۵۷

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۱۰.....	شکل ۱-۲.....
۲۶.....	شکل ۲-۲.....
۲۸.....	شکل ۳-۲.....
۳۲.....	شکل ۴-۲.....
۴۰.....	شکل ۱-۳.....
۴۷.....	شکل ۲-۳.....
۴۹.....	شکل ۳-۳.....
۴۹.....	شکل ۴-۳.....
۴۹.....	شکل ۵-۳.....
۴۹.....	شکل ۶-۳.....
۵۱.....	شکل ۷-۳.....
۵۱.....	شکل ۸-۳.....
۵۲.....	شکل ۹-۳.....
۵۷.....	شکل ۱۰-۳.....
۵۸.....	شکل ۱۱-۳.....
۶۰.....	شکل ۱۲-۳.....
۶۰.....	شکل ۱۳-۳.....
۶۱.....	شکل ۱۴-۳.....
۶۲.....	شکل ۱۵-۳.....
۶۳.....	شکل ۱۶-۳.....

صفحه	عنوان
٦٤.....	شكل ٣-١٧.....
٦٥.....	شكل ٣-١٨.....
٦٥.....	شكل ٣-١٩.....
٦٦.....	شكل ٣-٢٠.....
٦٧.....	شكل ٣-٢١.....
٦٨.....	شكل ٣-٢٢.....
٦٩.....	شكل ٣-٢٣.....
٧٠.....	شكل ٣-٢٤.....
٧١.....	شكل ٣-٢٥.....
٧٢.....	شكل ٣-٢٦.....
٧٣.....	شكل ٣-٢٧.....
٧٤.....	شكل ٣-٢٨.....
٧٥.....	شكل ٣-٢٩.....
٧٦.....	شكل ٣-٣٠.....
٧٧.....	شكل ٣-٣١.....
٨٠.....	شكل ٣-٣٢.....
٨٢.....	شكل ٣-٣٣.....
٨٢.....	شكل ٣-٣٤.....
٨٣.....	شكل ٣-٣٥.....
٨٤.....	شكل ٣-٣٦.....
٨٥.....	شكل ٣-٣٧.....
٨٦.....	شكل ٣-٣٨.....

صفحة	عنوان
٨٧.....	شكل ٣-٣٩.....
٨٨.....	شكل ٣-٤٠.....
٨٨.....	شكل ٣-٤١.....
٨٩.....	شكل ٣-٤٢.....
٨٩.....	شكل ٣-٤٣.....
٩٠.....	شكل ٣-٤٤.....
٩٠.....	شكل ٣-٤٥.....
٩١.....	شكل ٣-٤٦.....
٩١.....	شكل ٣-٤٧.....
٩١.....	شكل ٣-٤٨.....
٩٢.....	شكل ٣-٤٩.....
٩٢.....	شكل ٣-٥٠.....
٩٣.....	شكل ٣-٥١.....
٩٣.....	شكل ٣-٥٢.....
٩٤.....	شكل ٣-٥٣.....
٩٤.....	شكل ٣-٥٤.....
٩٤.....	شكل ٣-٥٥.....
٩٥.....	شكل ٣-٥٦.....
٩٦.....	شكل ٣-٥٧.....
٩٨.....	شكل ٣-٥٨.....
٩٩.....	شكل ٣-٥٩.....

صفحه	عنوان
١٠٠.....	شكل ٣-٦٠.....
١٠١.....	شكل ٣-٦١.....
١٠٧.....	شكل ٣-٦٢.....
١٠٩.....	شكل ٣-٦٣.....
١١٠.....	شكل ٣-٦٤.....
١١١.....	شكل ٣-٦٥.....
١١٢.....	شكل ٣-٦٦.....
١١٣.....	شكل ٣-٦٧.....
١١٤.....	شكل ٣-٦٨.....
١١٥.....	شكل ٣-٦٩.....
١١٨.....	شكل ٣-٧٠.....
١١٩.....	شكل ٣-٧١.....
١٢٦.....	شكل ٤-١.....
١٢٦.....	شكل ٤-٢.....
١٢٧.....	شكل ٤-٣.....
١٢٨.....	شكل ٤-٤.....
١٣٠.....	شكل ٤-٥.....
١٣٠.....	شكل ٤-٦.....
١٣٠.....	شكل ٤-٧.....
١٣٣.....	شكل ٤-٨.....
١٣٤.....	شكل ٤-٩.....

صفحه	عنوان
١٣٥.....	شكل ٤-١٠.....
١٣٩.....	شكل ٤-١١.....
١٤٠.....	شكل ٤-١٢.....
١٤٣.....	شكل ٤-١٣.....
١٤٤.....	شكل ٤-١٤.....
١٤٥.....	شكل ٤-١٥.....
١٤٦.....	شكل ٤-١٦.....
١٤٦.....	شكل ٤-١٧.....
١٤٦.....	شكل ٤-١٨.....
١٤٩.....	شكل ٤-١٩.....

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۳۷.....	نقشه ۱-۲.....
۱۴۸.....	نقشه ۱-۴.....